

Sobre l'optimisme i la generositat: Record de Bígria Kuoni

Joan TORT i DONADA

El propassat 14 d'octubre de 1991 morí la companya Bígria Kuoni de Zimmerman. Una escueta nota en el periòdic ens assabentà, a una bona part dels qui l'havíem coneguda, del fatídic esdeveniment. Fatídic, però, en el seu cas, no imprevisible. Els qui teníem notícia de la malaltia que la corsecava des de ja feia uns quants anys, sabíem que una fase d'empitjorament sobtada la podia abocar a un final irremediable. Em penso que érem bastants els amics que, sense haver-hi parlat en els darrers mesos, pressentíem que en el moment més impensat podíem tenir notícia d'un agreujament de la malaltia. Malauradament, la notícia ha anat més enllà d'un agreujament, i haurà estat especialment colpidora per a tots aquells que, la darrera vegada que la vam veure, semblava haver inclinat al seu favor la impressionant lluita que sostenia amb la malaltia. Impressionant i alligadora, sens dubte.

Però no hem iniciat aquestes ratlles amb la voluntat d'escriure una nota necrològica. Més aviat ens hi ha empès el convenciment personal que calia deixar escrites, precisament en aquest moment, algunes reflexions que ens ha suscitat la coneixença de l'enyorada companya. Una manera, en definitiva, d'exercir i de materialitzar l'**esforç contra l'oblit** que propugnava un gran escriptor contemporani, únic esforç a partir del qual pot tenir sentit la tasca quotidiana de viure.

Una primera reflexió: la curiositat com a font bàsica de coneixement. Tractar la Bígria ens ha permès descobrir una personalitat oberta al món a partir d'una curiositat innata envers qualsevol faceta o matís del nostre entorn. En diverses ocasions, amb motiu de sortides d'estudi de la Facultat o de la Societat Catalana de Geografia, ens havia cridat l'atenció aquest tarannà seu, que permetia destriar, en la seva singular manera de ser, aquella empremta que ha caracteritzat l'autèntic geògraf: és a dir, la capacitat d'interrogar-se davant el món, més enllà de la simple aparença.

Però conèixer la Bígna significava descobrir, ben aviat, una sensibilitat poc comuna. I aquest és un aspecte, al nostre entendre, indubtablement lligat amb l'anterior: en la mesura que la curiositat és un incentiu de la percepció, pot esdevenir un estímul especialment positiu quan la capacitat de percebre les coses és àmplia i ha estat acrescuda amb els anys. I quan els ingredients són els apuntats, aquest procés se sol traduir en una manera d'entendre la vida guiada per un principi bàsic de creativitat. En aquest sentit, parlar amb la Bígna d'indrets, de llocs i de paisatges era descobrir el potencial creatiu que hi pot haver darrera les geografies viscudes: el Montsec, els Monegres, Montgrí, el Matarranya, Calaceit, el Priorat, la Segarra. Era adonar-se, en particular, de l'afinitat per uns determinats ambients, per uns determinats horitzons. Sabem que la fascinaven els paisatges oberts, agrests, sobris, a vegades aclaparadors, de les terres ponentines i meridionals. Unes terres a vegades identificades amb els secans muntanyosos de la Depressió de l'Ebre, i altres vegades amb allò que podríem denominar muntanya mediterrània: el calcari, la vinya, el cel net, la paret seca, el doll de llum que, més que subratllar el detall, converteix l'arquitectura de l'espai en una forma viva. Curiosament, el seu tarannà no solia mostrar gaire afinitat vers els paisatges alpins de la seva Suïssa natal. Més enllà dels paisatges alpins i de la seva espectacular escenografia, la seva sensibilitat s'orientava preferentment vers els ambients mediterranis, més austers i menys fàcils, però amb el caliu humà com a denominador comú.

Però la Bígna Kuoni va ser també, tot al llarg de la seva malaltia, una persona plenament conseqüent amb si mateixa. Lluny de conformar-se, de bones a primeres, amb el tractament que la modernitat mèdica li oferia, des dels paràmetres de la tecnologia sofisticada i l'especialització, optà per un tractament alternatiu, sens dubte més arriscat però més d'acord amb els seus principis. Les motivacions les deixà prou explícites en un article publicat a «El País» el febrer de 1989:

«No todos nos adherimos al paradigma de una ciencia médica mecanicista y fragmentada en una hiper-especialización que ha perdido la visión del conjunto y de las relaciones. No nos convence a todos una medicina que erradica los síntomas y no el fondo de los problemas, una medicina que parece olvidar el respeto por el ser humano como ente psico-somático-espiritual y, sin duda, algo más que la suma de sus órganos. Hay indicios para que seamos cada vez más los que (...), insatisfechos con los círculos viciosos creados por los efectos secundarios de una medicación cuya agresividad reviste un ambiente y un vocabulario bélicos (...), nos abrimos, con los esfuerzos y la creatividad que esta tarea nada fácil exige, unas salidas por las vías blandas que siguen o recuperan los conceptos tradicionales de toda curación bien enfocada».

Els qui hem conegut la Bígna no podem estar-nos, tot rellegint aquestes paraules seves, de pensar que resumeixen tot un ideari, viscut amb intensitat i extrapolable, com a tal ideari, a les diverses facetes en què desenvolupà la seva trajectòria vital. Entre aquestes facetes hi hauríem de situar, en lloc preeminent, la seva manera personal d'entendre i viure la geografia. I no parlo pas en sentit acadèmic: em refereixo al territori viu, al gran escenari de la vida, al paisatge com a creació quotidiana i única. Des d'aquesta perspectiva, el seu testimoni vital ha estat bellament allisonador.

Unes paraules de la nota necrològica que aparegué en els diaris poden servir per cloure aquest breu escrit d'evocació: els qui t'hem conegut, Bígna, et desitgem tota la llum.